

Виховний захід

«Жінки у долі Кобзаря»

(Святково прибрана зала. Звучить фонова музика.)

Ведучий І. Сьогодні ми зібралися, щоб вшанувати пам'ять великого Кобзаря – славного сина України.

*На безсмертну славу ти заслужив, Тарасе,
Твоя слава на віки в пам'яті зостане.*

Сивим попелом забуття припорошує час багато подій. Та є такі події в історії нашого народу, що ніколи не зітруться з пам'яті поколінь. Одна з них – життя святого пророка й заступника, що народила українська жінка-кріпачка на ім'я Катерина. Вона обдарувала свого сина чутливим серцем і великою душею та не встигла побачити його долю.

Тарас прийшов на світ, коли ще скутий кригою сивів у берегах Дніпро. Березень благословив першу сльозу немовляти, що, мов із серця, упала Славутичу на груди і розтопила кригу. Перший крик тонесенькою тріщиною проліг у глибоких льодах, щоб лавиною пустити древнім руслом православ'янської ріки льодохід весняних надій.

*Благословен той день і час,
Коли прослалась килимами
Земля, яку сходив Тарас
Своїми босими ногами.
Благословенні ті сліди,
Не змитті вічними дощами.*

Ведучий ІІ. Тарас Шевченко... Такий великий, що бути більшим уже не можна. Як Україна. Як світ. Він безсмертний, як саме життя, тому став нашою долею і заповітом.

На сторожі правди, любові й честі стоїть його слово. Його власна доля – це частка історії Батьківщини.

Важко нам сказати, коли нам потрібний був Шевченко, чи в минулому столітті, коли в мороці пробивали українці стежку, чи тепер, коли відроджується так нелегко наша Україна? Мабуть, зараз – таки більше.

Доля переслідувала його в житті скільки лише могла, та вона не зуміла перетворити золото його душі в іржу, його любов до людей у ненависть, а віру в Бога – у зневіру.

Найкращий і найцінніший скарб дала йому доля лише після смерті – невмирущу славу.

Незабутні дитячі роки... Але вони були потьмарені гірким сирітством.

Не називаю її раєм, тієї хатиночки у гаї

Над чистим ставом край села.

Мене там мати сповивала

І, повиваючи, співала, свою нудьгу переливала

В свою дитину... В тім гаю, у тій хатині,

Я бачив пекло... Там неволя, робота тяжкая,

Ніколи й помолитися не дасть.

(Інсценізація уривку з твору С. Васильченка «Широкий шлях»).

Ведучий І. Отара ягнят, як біла хмарка, що впала на зелені луки... Хай собі пасуться! І по небу пропливають ясні легенькі хмарки. Куди вони плывуть? Мабуть, далеко-далеко звідси... Як колись хотілося дізнатися Тарасові, що за тими стовпами, які землю підпирають, так тепер хочеться йому за тими хмаринками полинати, на світ подивитися.

Він лежить на пагорбу, забувши про ягнят, забувши про всі поневіряння і знущання. Ніби в білих чистих сорочках, виглядають хати з густих садів на горі. Під горою старий дуб, немов козак вийшов погуляти. Там тополі гнуться, розмовляючи з вітром. Ніби вся земля з

з гаями, садами, запашними луками живе, радіє і всміхається до сонця – чомусь радіє і всміхається Тарас. Він як та стеблина, що тягнеться вгору і радіє з кожного променя сонячного, кожного подиху літнього вітру. Хмарки линули, линули, і раптом одна, велика й темна, закрила сонце.

Ведучий II. Ніби прокинувся Тарас від сну чарівного. Що він? Кому він потрібний? Чого радів так і з сонця, і з неба синього, і з хат біленьких? Що в тих хатах? Скрізь там сльози, злидні, прокльони. А хіба є в нього хоч така злиденна рідна хата? Що його, Тараса, чекає? Так гірко йому стало. Опустив голову на коліна й заплакав.

Немов вітер прошелестів травною, і чийсь ніжний дотик відчув він на шії. Глянув. Дивилися ніяково й ніжно великі карі очі, а навколо рожевого личка, ніби сяйво сонячне, світлі кучері з коси вибилися.

- Чом же плачеш ти? Ох, дурненький Тарас, бач, як малий, плаче. Давай я сльози тобі витру,— дівчинка витерла широким рукавом очі Тарасові. Тарас дивився ніяково. Це ж Оксаночка, ота кучерява Оксаночка, з якою гралися маленькими! Вона виросла, стала ще краща. Тарас дивився ніяково, але ніби сонце засяяло знову. Вона сіла коло нього і поклала руку на плече. Не сумуй, Тарасику, адже, кажуть, найкраще від усіх ти співаєш, найкраще від усіх ти читаєш, ще й, кажуть, малюєш ти. От виростеш і будеш малярем, еге ж?

— Еге ж, малярем,— усміхнувся радісно.

— І ти розмалюєш, Тарасе, нашу хату, еге ж?

- Еге ж... А всі кажуть, що я ледащо і ні на що не здібний.. — мовив він, але не сумно, а ніби сам дивуючись, що так кажуть. При Оксаночці він не міг журитися, і взагалі при ній усе ставало зовсім іншим. - Ні, я не ледащо, я буду-таки малярем!

— Авжеж, будеш! – переконливо мовила Оксаночка і раптом засмілася.

— А що ти ледащо, то правда. Дивись, де твої ягнята!

— Ой, бідні ягняточка, що чабан у них такий,— вони ж пито-
ньки хочуть!

Схопилися за руки й побігли вдвох до ягнят і, так само тримаючись за
руки, весело погнали їх до води.

Ведучий III. Та невдовзі пан віддав його до дяка-п'янюги.

Тяжко – важко в світі жити сироті без роду:

Нема куди прихилитися, – хоч з гори та в воду!

Утопився б молоденький, щоб не нудить світом;

Утопився – тяжко жити, і нема де дітись!

В того доля ходить полем – колоски збирає;

А моя доля ледащиця за морем блукає.

Добре тому багатому: його люди знають;

А зо мною зустрінуться мов недобачають.

Багатого губатого дівчина шанує,

Надо мною, сиротою, сміється, кепкує».

Чи я ж тобі не вродливий, чи не в тебе вдався,

чи не люблю тебе щиро, чи з тебе сміявся?

Люби ж собі, моє серце, люби, кого знаєш,

Та не смійся надо мною, як коли згадаєш

А я піду на край світа. На чужій сторонці

Найду кращу або згину, як той лист, на сонці.

Пішов козак, сумуючи, нікого не кинув;

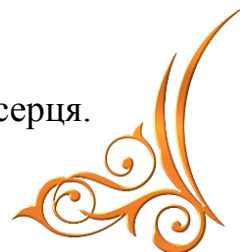
Шукав долі в чужім полі та там і загинув.

Умираючи, дивився, де сонечко сяє.

Тяжко-важко умирати у чужому краю.

Ведучий IV. Гнівне слово Тараса Шевченка... Воно йшло від серця.

брало силу вогню, що палив його душу і спалював сильніше
від страждань, і спалив у жертівній любові до України, а над

жертвником запалив його слова.

Я живу тобою і для тебе,

Вийшов з тебе, в тебе перейду,

Під твоїм високочолім небом

Гартував я душу молоду.

Вогонь від Прометея, відданий народові, як надія на визволення. Творчість Шевченка була серцем Прометея, яке осяло нам шлях до свободи, і тому кожен молодий українець має бути непокірним, нездоланим, здатним на самопожертву. Таким увійшов у мою душу Кобзар, запаливши іскру надії.

Поет дав розіп'яти себе за народ і Україну. Він карався, мучився, але не сказав, хоч знав, що може воскреснути хіба тільки його дух. А воскреслий дух воскресить Україну.

І оживе добра слава, слава України,

І світ ясний, невичірній тихо засіяє...

Обніміться ж, брати мої, молю вас, благаю.

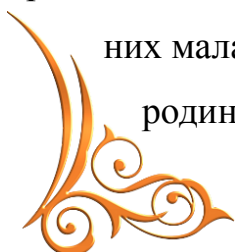
(Виконується пісня про Україну).

Ведучий III. Тяжкі роки заслання, напружена праця, зустрічі у колі друзів – все це складало життя поета. Але йому хотілося тихого сімейного затишку, родинного тепла. Ви узнаете імена тих жінок, з якими Шевченко намагався пов'язати свою долю.

Княжна Варвара Рєпніна *(студентка веде розповідь.)*

Дворянка, нащадок таких відомих родів, як Волконські, Розумовські, Шереметьєви, Рєпніни. Княжна була романтичною, натхненною натурою. Народилася княжна Варвара в Москві 19 липня 1808 року. Тоді родина Рєпні-

них мала великий будинок із садом центрі міста. До семи років разом з родиною жила за кордоном. Її батько, Микола Григорович, був послом від Росії в Саксонії, Чехії, Франції,

Італії. З дитинства княжна спілкувалася з вельможними особами, з представниками царської родини. Ім'я Варвари Рєпніної було занесено до офіційного списку фрейлін імператорського двору.

Варвара отримала прекрасну домашню освіту: досконало знала кілька іноземних мов, зналася на живописі, музиці, мала літературний хист.

Ще в молоді роки почала друкуватися під псевдонімом Лізверська.

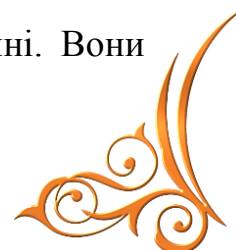
Правнучка останнього гетьмана України добре знала своє родове коріння і пишалася українським походженням. Вона часто відвідувала Батурин, столицю українських гетьманів. А на той час Батурин був власністю Варвариного дядька Андрія Розумовського.

Коли ж звела доля Шевченка з Варварою? Влітку 1843 року. Романтично описує княжна їх першу зустріч в Яготині. З літнього дощу з'явився перед Варварою, наче Провидіння. З цього часу ім'я Тараса Шевченка супроводжуватиме її до останніх днів життя.

Їх стосунки укладаються у слово «кохання», вона – чи не одна з перших – назвала його генієм. Зробила його ідеальним у своїх думках, у своїй уяві. А він був живий, схильний захоплюватися, любив жартувати і залицятися до дівчат, гульнути у веселій парубоцькій компанії в колі братів Закревських, Забіли. Княжна вважала своїм святим обов'язком нагадати поетові про його високе покликання. Шевченко був зворушений, розчулений, він сприймав княжну як друга, називав її святим янголом-охоронителем.

Залишивши Яготин, Шевченко відчував турботу княгині. Вони листувалися, влітку 1846 року бачилися в Києві.

А на засланні Тарас Шевченко чекав листів...

*Оце нагадую. Ніколи
Ти не здавалася мені
Такою свіжо-молодою
І прехорошою такою
Так, як тепер на чужині,
Та ще й в неволі.*

Катерина Піунова (студентка веде розповідь.)

1847 рік. На святвечір Шевченко чекає приїзду актора Щепкіна. Але приїзд Щепкіна мав для поета ще один несподіваний наслідок. Партнеркою славетного артиста в «Москалі – чарівнику» в ролі Тетяни виступила молоденька 15-річна акторка Катя Піунова.

Вона справді мала неабиякий сценічний талант. А поет створив у своїй уяві нову поему «надхмарний замок» – щасливе подружнє життя з цією молоденькою, але далеко не наївною особою. Вона спритно використовувала захоплення поета. У мріях він бачив її великою артисткою. Розпочав її влаштування до Харківського театру. Нарешті 30 січня він освідчився дівчині та зробив формальну пропозицію її батькам. Написав листа і їй. Але ні батьки, ні Катерина Піунова не дали схвальної відповіді. Бо вона не збиралася виходити за Шевченка заміж: велика різниця у віці 15 і 44 роки. У цей час Піунова отримує пропозиції з Харкова та Нижнього Новгорода. Це розв'язало справу.

*А ти, доле?
А ти, мій покою,
Моє свято чорнобриве,*

 *І досі меж нами
Тихо, тишно походжаєш?
І тими очима.
Аж чорними-голубими,*

*І досі чаруєш
Людські душі?*

Але його не залишили думки про подружнє життя.

*Посаджу коло хатини
На wspomин дружині
І яблуньку, і грушеньку,
На wspomин єдиній.*

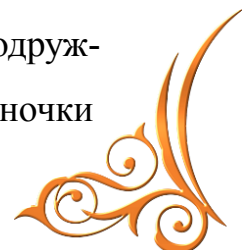

Глиkerія Полусмакова (*студентка
веде розповідь.*)

У 1860 році у Петербурзі у сім'ї Кулішів Тарас знайомиться з їхньою служницею Глиkerією Полусмаковою. І має намір одружитися. Пані Олександр здивувало не те, що її друг-поет «хоче оженитися з покоївкою», а те, що він «вибирає собі Ликеру», в незavidних якостях якої вона встигла того літа добре переконатися. З повною щирістю вона оповідала несподіваному Ликериному женихові все, що знала про цю

його, зовсім йому самому незнану, вибранцю і добре, і погане. Поганого, на жаль, було куди більше!

Шевченко тепер викладав новій нареченій плани свого подружнього ідилічного життя – як будуть вони з тої вимріяної «хатиночки в гаю».

*Удвох дивитися з гори
На Дніпр широкий, на яри
Та на лани золотополі...*

Про те, де має поставити «оту хатиночку в гаю», про те, що Ликера має там зогріти його «серце змучене», «поточене горем». Обіцяв їй за це свою довічну любов і батьківську опіку.

Проте у Ликери були зовсім інші плани: їй хочеться бути панією, а він шукає простоти й рідного слова; їй мучить оте, що його сестра ходить в національному одязі. Освідчення Шевченка прийняла вона холодно. Ім'я його вимовляла без усякої пошани. Ликеру цікавили лише подарунки, які надсилав їй Шевченко. Мав намір займатися її освітою. Але знову все марно. Не судилося долею бути йому одруженим.

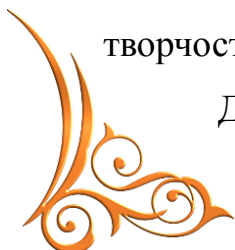
*Барвінок цвів і зеленів.
Слався, розстилався
Та недосвіт перед світом
В садочок укрався
Потоптав веселі квіти,
Побив... Поморозив...
Шкода того барвінка
Й недосвіта шкода.*

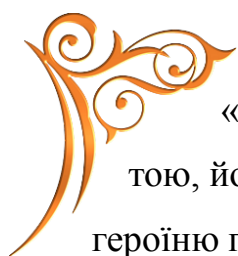
Ведучий І. Такого полум'яного культу материнства, такого апофеозу жіночого кохання і жіночої муки не знайти, мабуть, ні в одного з поетів світу.

Нещасний в особистому житті, Шевченко найвищу й найчистішу красу світу бачив у жінці, в матері. Образ жінки-коханки, жінки-матері виливається в нього в улюблений ним образ зорі.

Для Тараса Шевченка жіноча недоля була не просто однією з тем його творчості, а згустком крові, що запеклася у його серці.

Доля жінки-кріпачки для нього, насамперед, доля його рідної матері, котру передчасно «у могилу нужда та праця

 положила»; це його рідні сестри: Катря, Ярина та Марія, оті «голубки молодії», в яких «у наймах коси побіліли», це, зрештою, його перша трепетна юнача любов, Оксана Коваленко, яку, як і героїню поеми «Катерина», збезчещено. Тому жіноча недоля була для нього особистою трагедією.

*(Інсценізація уривків з поеми
«Катерина» (ІІ. ч), «Тополя»).*

Ведучий ІІ. У день народження нашого Тараса Шевченка все більше починаєш задумуватися: а чи виконали оті заповіти, чи настав той час, коли Україна стала великою та могутньою державою? Чи розродилася ота «сім'я вольна, нова?».

Час іде, біжить, як вода тече, і співець прийшов до Дніпра свого.

*Золотавий Київ на горі стоїть
Мідним дзвоном він не віддзвонює,
Кобзаря співця не запрошує,
Хмуро дивиться, без привітності.
І вельможі всі насторожились,
Всі пани набундючилися.
Тільки радісно люд стріча його –
Бунтаря свого, Кобзаря свого.*

Ведучий ІІІ. Минають роки і століття, відходять у небуття людські покоління. Та генії не вмирають, бо доки житиме народ, доти житиме в народі гнівна і ніжна муза Шевченка. Тож хай кожен із нас часткою свого серця торкнеться Шевченкового генія, бо нам потрібна

його свята і незрадлива любов до України, до нашої со-
лов'їної мови і пісні.

*Ти заповів нам розірвать кайдани
Йти вперед і не дивитися назад,
Не думати про голод, біль і рани,
А прагнути свободи зорепад.
Ти радив ближнього любить, як брата,
Не гроші мати – віру у душі,
Жаліти ворога свого і ката,
Не заздрити на радості чужі.*

***Лесь В.М., викладач української мови
та літератури, спеціаліст***

